

Генеральному прокурору України Махніцькому Олегу Ігоровичу
Голові МВС України Авакову Арсену Борисовичу
Голові СБУ Наливайченку Валентину Олександровичу

Заява

Ми глибоко занепокоєні погіршенням міжнародного іміджу України у сфері видачі біженців і в'язнів сумління країнам з низьким рівнем демократії та закликаємо представників нової влади не повторювати помилок минулого режиму та відмовитися від співпраці з авторитарними режимами Росії і Казахстану в питанні зловживання системою Інтерполу для переслідування політичних опонентів.

Неодноразові випадки порушення прав біженців і осіб, які переслідуються за політичними мотивами, довели, що держава Україна не помічає систематичної практики викрадення і таємного переміщення за межі країни іноземних громадян. Така бездіяльність має наслідком висновки, відображені у звіті УВКБ ООН від 2013-го року щодо України, де Агентство ООН у справах біженців заявило, що Україна не може розглядатись як безпечна для біженців країна, і закликала інші країни не повертати шукачів притулку до України. Порушення прав біженців вкрай негативно вплинуло на міжнародний імідж України та підірвало довіру міжнародної спільноти до української влади щодо її прихильності демократичним стандартам.

Показовим прикладом є справа Леоніда Развозжаєва, учасника протестів на Болотній площі в Росії, якого російські правоохоронні органи звинуватили в підготовці заворушень на підставі матеріалів фільму «Анатомія протесту – 2». 19 жовтня 2012 року він зник біля офісу партнерської організації Агентства ООН у справах біженців, де повідомив про намір отримати притулок в Україні. Наступного дня Слідчий комітет Росії повідомив, що Развозжаєв в Москві оформив явку з повинною. Тоді речник МВС України заявив, що викрадення мало місце, але «це не кримінальна справа, а питання співробітництва між правоохоронними органами, про яке я нічого не знаю»¹.

На жаль, були помічені також випадки лобістського впливу на слідчі органи України, які можуть кваліфікуватися як корупційні. Прикладом такої співпраці є справа казахстанського БТА Банку, зокрема запит щодо екстрадиції в Україну Мухтара Аблязова, казахстанського опозиційного лідера та экс-власника БТА Банку, і його колеги Тетяни Параскевич. У березні 2014 року було оприлюднено листування між представниками БТА Банку (Казахстан) і співробітниками фірми «Ілляшев і партнери», яка представляє інтереси БТА Банку в Україні і лобіює кримінальні переслідування учасників справи. Дане листування підтверджує пряме втручання казахстанського БТА Банку в роботу українських слідчих органів заради фабрикації кримінальної справи. Через юридичну фірму «Ілляшев і Партнери» казахстанська сторона передавала українським слідчим інформацію і персональні дані обвинувачених у справі БТА Банку; складала тексти обвинувачень і запити на екстрадицію; давала вказівки українським слідчим: кого оголошувати в розшук Інтерполу, які питання ставити на допитах, в якому руслі проводити розслідування^{2,3}. Передача даних відбувалася шляхом неофіційного та неформального електронного листування в обхід установленим законодавством правилам.

¹ http://amnesty.org.ua/sites/default/files/PR_AI_Ukraine_Razvozhaev_abduction_29.10.2012_UKR.doc

² http://www.odfoundation.eu/ru/publics/1663/kazhastanskoe_lobbi_sfabrikovalo_delo_bta_banku_ukraine_dlya_presledovaniya_op_pozitsii

³ http://odfoundation.eu/files/pdf/BTA_Letters.pdf

Враховуючи, що нині 97,3% власності БТА Банку належать державі Казахстан, БТА Банк повністю представляє позицію казахстанської влади, яка зацікавлена в кримінальному переслідуванні колишніх менеджерів банку. Мухтар Аблязов і його партнери Жаксилік Жаримбетов і Роман Солодченко отримали статус біженця в Великобританії. Польща надала статус біженця ще одному соратнику Аблязова - Муратбеку Кетебаєву, а Чехія надала Тетяні Параскевич міжнародний захист на рік. Казахстан вимагає видачі людей із оточення колишнього голови БТА Банку, оскільки вони є важливим джерелом інформації у політичній справі проти Мухтара Аблязова. Тому міжнародні та українські правозахисні організації, а також представники європейського парламенту закликають не допустити екстрадицію в Україну, Росію чи Казахстан Мухтара Аблязова і його соратників⁴.

Будучи залежними від казахстанської сторони, українські силовики часів режиму Януковича зловживали механізмами Інтерполу для переслідування політичних опонентів, у тому числі опонентів режиму Назарбаєва. В Стамбульській декларації Парламентської Асамблеї ОБСЄ зазначається, що саме Білорусь, Росія та Україна особливо зловживали системою Інтерполу, зокрема у випадках Петра Сілаєва, Вільяма Браудера, Ільї Кацнельсона, Алеся Міхалевича і Богдана Данилишина. Показово, що в липні 2013 року представники України і Казахстану в ОБСЄ висловили різку незгоду з цими твердженнями⁵. Крім того, Amnesty International неодноразово висловлювала занепокоєння, що «спецслужби Росії, України та Центральної Азії все частіше і частіше ведуть співробітництво для того, щоб викрадати і нелегально переправляти в тюрми людей, що розшукуються»⁶.

У ситуації, коли Росія у грубій формі порушує взяті на себе зобов'язання щодо безпеки України, а Казахстан у особі Нурсултана Назарбаєва підтримує вторгнення російських військ у Криму, Україна повинна заявити всьому світові про свої європейські наміри та відмову співпрацювати з недемократичними режимами.

Ми закликаємо Вас засудити використання Інтерполу як політичного інструменту та продемонструвати світовій спільноті готовність відмовитися від неправових методів режиму Януковича.

Радимо підтвердити свої наміри першими кроками:

1. Принести офіційні вибачення біженцям, які постраждали внаслідок діянь України, та їх родинам. Їхні імена: Дирар Абу-Сісі, Філіп Долбунов (Гальцов), Улугбек Зайнабетдинов, Леонід Развозжаєв, Денис Солопов, Руслан Сулейманов, Хамідулло Тургунов та інші особи, правові помилки щодо яких необхідно встановити та виправити.
2. Негайно відкликати запит на екстрадицію Мухтара Аблязова та інших осіб, обвинувачених за сфабрикованою справою казахстанського БТА Банку.
3. Відкликати запит в Інтерпол щодо видання міжнародного ордеру на арешт Мухтара Аблязова, Тетяни Параскевич, Ігоря Кононка, Романа Солодченка та інших обвинувачених по політичній справі БТА Банку.

⁴ Проти екстрадиції із Європи Мухтара Аблязова і його партнерів виступили: Amnesty International, Human Rights Watch, Міжнародна федерація за права людини, Ліга прав людини Франції, Казахстанське міжнародне бюро з прав людини і дотримання законності, Міжнародний Фонд «Відкритий Діалог», Всеукраїнська асоціація правозахисних організацій «Українська Гельсінська Спілка з прав людини», Проект «Без кордонів» - <http://www.amnesty.org/en/news/france-ensure-safety-kazakhstan-opposition-figure-2013-08-01>; <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR41/002/2013/en/9a6b9bd4-e0dd-43f5-9493-ad47a7acee56/eur410022013en.pdf>; <http://www.hrw.org/news/2014/01/09/france-protect-critic-kazakhstan-government> ; <http://www.fidh.org/ru/vostochnaya-evropa-i-central-naya-aziya/kazakhstan/kazakhstan-otkrytoe-pis-mo-vlastyam-francii-po-povodu-vozmozhnoj-13911>; http://odfoundation.eu/files/pdf/Interpol_report_RU.pdf

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=x0g6csEaG5U>

⁶ <http://www.russian.rfi.fr/tsentralnaya-aziya/20130703-amnesty-international-rossiya-ne-prepyatstvuet-pytkam-v-tsentralnoi-azii>

4. Розслідувати дії колишнього генпрокурора Віктора Пшонки, якого оголошено у розшук, а також інших співробітників силових структур, які фальсифікували обвинувачення та запит на екстрадицію проти Мухтара Аблязова та його колег, тим самим сприяючи політичним переслідуванням в Казахстані та Росії.
5. Зупинити співробітництво зі спецслужбами Росії, Казахстану, Узбекистану та інших авторитарних (зокрема, пострадянських) режимів, з метою переслідування, викрадення і передачі політичних опонентів та біженців.

Заяву підписали:

1. Максим Буткевич, співкоординатор
Проекту «Без кордонів» (Україна)
2. Аркадій Бущенко, виконавчий директор
Української Гельсінської Спілки з прав людини(Україна)
3. Бартош Крамек, голова Спостережної ради
Фонду «Відкритий Діалог» (Польща)
4. Олександра Матвійчук, Голова правління
Центру Громадянських Свобод (Україна)
5. Тетяна Печончик, керівник
Центру інформації про права людини (Україна)

###